

Minima-effectrapportage gemeente Deurne 2016

*De invloed van gemeentelijke
ondersteuning op de financiële positie van
inwoners met een laag inkomen*

Minima-effectrapportage gemeente Deurne 2016

*De invloed van gemeentelijke
ondersteuning op de financiële positie van
inwoners met een laag inkomen
Nibud, 2016*

Voorwoord

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) is een onafhankelijke stichting. Het Nibud heeft tot doel particuliere huishoudens inzicht te laten verkrijgen in hun inkomsten en uitgaven, en vaardigheid aan te leren om planmatig met geld om te gaan. Het Nibud probeert dit doel te bereiken door rechtstreeks voorlichting te geven, zowel via de massamedia als via eigen brochures over diverse budgetonderwerpen, zoals kostgeld en alimentatie.

Daarnaast wil het Nibud hetzelfde doel bereiken via professionals die zich bezighouden met vormen van financiële advisering en voorlichting. Dit zijn professionals uit zowel de maatschappelijke hulp- en dienstverlening als het financieel bedrijfsleven, en sectoren van het onderwijs. Het Nibud ondersteunt deze groepen met eigen publicaties (Budgethandboek, Prijzengids, Rekenprogramma's) en door deskundigheidsbevordering in de vorm van opleidingen en trainingen.

Bij dit alles gaat het Nibud uit van een standaardmethode van begroten. Dit resulteert in een reeks voorbeeldbegrotingen met referentiecijfers die zijn gebaseerd op empirisch wetenschappelijk onderzoek. Het Nibud stelt de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de huishoudens voorop.

Het Nibud geeft gemeenten meer inzicht in het effect van hun minimabeleid. Door middel van een minima-effectrapportage (MER) helpt het Nibud gemeenten het geld bestemd voor minimabeleid, optimaal te besteden.

Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Deurne. Met dit onderzoek wil de gemeente zicht krijgen hoe het minimabeleid er op dit moment voor staat.

Utrecht, 2016

Inhoud

VOORWOORD	3
1 INLEIDING	6
1.1 Centrale vraag	6
1.2 Kern minima-effectrapportage	6
1.3 Leeswijzer	7
2 ONDERZOEKSMETHODE: BEGROTINGEN	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Inkomsten	8
2.3 Uitgaven: Basispakket & Restpakket	9
2.4 Uitgavensoorten	9
2.5 Voorwaarden aan de begrotingen	10
2.6 Extra uitgaven bij een zorgvraag	11
2.7 De begrotingen	11
3 MINIMABELEID	12
3.1 Landelijk minimabeleid	12
3.2 Lokaal minimabeleid	12
3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid	12
3.2.2 Ziektekostenverzekering/Collectieve aanvullende verzekering (CAV)	12
3.2.3 Regeling voor schoolgaande kinderen, Stichting Leergeld Deurne	13
3.2.4 Individuele inkomens toeslag	13
3.3 Huishoudens met een zorgvraag	13
3.3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	13
3.3.2 Collectief vraagafhankelijk vervoer	13
3.3.3 Ziektekostenverzekering/Collectieve aanvullende verzekering (CAV)	14
3.3.4 Bijzondere bijstand	14
4 RESULTATEN	15
4.1 Saldo inkomsten min uitgaven	15
4.2 Resultaten per huishoudtype	18
4.2.1 Na invulling van alleen het basispakket	18
4.2.2 Na invulling van zowel het basis- als het restpakket	18
4.3 Resultaten per inkomensniveau	20
4.3.1 Na invulling van alleen het basispakket	21
4.3.2 Na invulling van zowel het basis- als het restpakket	21

4.4	Individuele inkomenstoeslag	21
4.5	Resultaten voor huishoudens met een zorgvraag	21
5	CONCLUSIE & ADVIES	23
5.1	Algemeen	23
5.2	Regelingen	25
BIJLAGE 1: VERANTWOORDING UITGAVEN		27
BIJLAGE 2: BEGROTINGEN		33

1 Inleiding

1.1 Centrale vraag

Iedere gemeente beschikt over mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Dat kan bijvoorbeeld door het kwijtschelden van gemeentelijke heffingen en/ of door bijzondere bijstand. Het is echter niet direct zichtbaar wat in de praktijk de effecten van die maatregelen zijn op het budget van verschillende groepen huishoudens. De aandacht gaat hierbij met name uit naar kwetsbare groepen, zoals grote gezinnen en mensen met extra zorgkosten.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Wat is het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in gemeente Deurne?

Naast gemeentelijke regelingen, worden ook landelijke regelingen zoals huur- en zorgtoeslag meegenomen. Op deze manier ontstaat een compleet beeld van de bestedingsruimte van diverse typen huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Deurne. Ook maakt deze rapportage een eventuele armoedeval inzichtelijk.

1.2 Kern minima-effectrapportage

In deze minima-effectrapportage wordt voor verschillende huishoudtypen de koopkracht inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Deurne is een keuze gemaakt voor de volgende voorbeeldsituaties:

- a. alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
- b. alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd);
- c. eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
- d. eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
- e. paar zonder kinderen;
- f. ouder paar (AOW-gerechtigd);
- g. paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
- h. paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
- i. paar met twee kinderen (16 en 21 jaar);
- j. oudere alleenstaande met zorgvraag;
- k. ouder paar met een zorgvraag.

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en gemeentelijke maatregelen hebben op de koopkracht van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus. Voor elk voorbeeldhuishouden wordt een berekening gemaakt bij de volgende inkomensniveaus:

- netto minimum inkomen (norm Participatiewet of AOW);
- 110 procent van het netto minimum inkomen;
- 120 procent van het netto minimum inkomen.

Onder netto minimum inkomen verstaan we het toepasselijk minimum inkomen voor een specifiek type huishouden. Voor een alleenstaande onder de AOW-leeftijd is dit gelijk aan 70 procent van het wettelijk minimumloon. Voor een alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd is dit gelijk aan de hoogte van de AOW. Bij 110 en 120 procent van het netto minimum inkomen vermenigvuldigen we de toepasselijke bijstandsnorm met respectievelijk 1,1 en 1,2.

Het kan vóórkomen dat een huishouden met een inkomen op 120 procent van het minimum hiervan minder overhoudt dan een huishouden op 110 procent van het minimum, omdat de eerste groep huishoudens buiten de regelingen voor financiële ondersteuning valt. Dit rapport maakt dit effect, de armoedeval, inzichtelijk. Bij huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd wordt officieel niet gesproken van een armoedeval, omdat deze gewoonlijk geen inkomensstijging meemaken. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen.

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. De huurprijzen in dit onderzoek zijn vastgesteld in overleg met de gemeente Deurne. Deze huren zijn 503 euro voor een- en tweepersoonshuishoudens en 536 euro voor huishoudens met drie of meer personen.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 gaat in op de onderzoeksmethode.
- Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de lokale inkomensondersteunende regelingen.
- Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer: Wat is de bestedingsruimte van huishoudens met een laag inkomen?
- Hoofdstuk 5 geeft de conclusies weer: Wat zijn de effecten van het minimabeleid op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen?
- In de bijlagen wordt meer informatie gegeven over bronnen van de referentiecijfers en de inkomensopbouw.

2 Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Inleiding

Om het effect van inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van begrotingen. Uit deze begrotingen zijn de inkomsten en uitgaven van de huishoudens af te lezen.

De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor verschillende huishoudtypen op verschillende inkomensniveaus. Hierbij gaan we ervan uit dat huishoudens in een huurwoning wonen.

De begrotingen zijn voor groepen van huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn gemiddelden; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien in hoeverre een individueel huishouden een sluitende begroting heeft. Wel wordt duidelijk in hoeverre een groep huishoudens een sluitende begroting heeft. Bij het opstellen van de begrotingen wordt geen rekening gehouden met schulden, omdat daarover niets algemeen te zeggen valt. Schulden komen echter vaak voor onder mensen met lage inkomens.

Maandbegrotingen

Alle begrotingen zijn maandbegrotingen, waarbij de inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. In de praktijk kunnen er flinke verschillen zijn tussen de maanden van het jaar. Vakantiegeld wordt bijvoorbeeld jaarlijks uitgekeerd, maar wordt in deze rapportage uitgedrukt in een maandelijks bedrag. Het inkomen is in iedere begroting een vast gegeven.

2.2 Inkomsten

Uitgangspunt in deze rapportage is het totaal besteedbaar maandinkomen.

In deze rapportage worden op drie inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimum inkomen (bijstand/AOW-uitkering) en 110 procent en 120 procent van de bijstandsuitkering. Met bijstandsniveau wordt in deze rapportage bedoeld de norm op grond van de Participatiewet.

Inkomensgrens alleenstaande ouders

Vanaf 1 januari 2015 is de toeslag voor alleenstaande ouders in de bijstand van 20 procent komen te vervallen. Hiervoor in de plaats is een alleenstaande-ouderkop aan het kindgebonden budget toegevoegd. Deze alleenstaande-ouderkop wordt in Deurne niet meegeteld bij de bepaling van de inkomensgrens (bijstandsnorm) voor de alleenstaande ouder. Voor deze bijstandsnorm geldt 90 procent van het wettelijke minimumloon. Vervolgens wordt daarbij apart de alleenstaande-ouderkop geteld voor de hoogte van de grens.

In de begrotingen is geen rekening gehouden met eigen vermogen of eventuele inkomsten daaruit.

In de rapportage wordt verondersteld dat de huishoudens maximaal gebruik maken van alle regelingen die op hen van toepassing zijn.

2.3 Uitgaven: Basispakket & Restpakket

De uitgavenkant vullen we in volgens de methode van het basispakket en het restpakket.

- Het basispakket: alle uitgaven die als noodzakelijk kunnen worden beschouwd.
- Het restpakket: het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is bestemd voor de meer vrije bestedingen. De uitgaven in het restpakket worden in twee delen gesplitst: de uitgaven voor sociale participatie en de overige uitgaven.

In bijlage 1 staan de uitgangspunten en de samenstelling van het basis- en het restpakket beschreven. Het basispakket en het restpakket zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

Sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. Het gaat bijvoorbeeld om uitgaven aan contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en vervoer.

Sociale participatie wordt door velen als noodzakelijk beschouwd en is in veel gemeenten op de een of andere manier onderdeel van het minimabeleid.

De overige uitgaven van het restpakket zijn andere uitgaven die niet in het basispakket en het pakket sociale participatie zitten. In dit onderzoek zijn dat kosten voor een huisdier, de kosten voor woon-werkverkeer en zakgeld voor de kinderen.

Persoonlijk onvermijdbare uitgaven

Naast de noodzakelijke uitgaven van de pakketten zijn er in individuele gevallen moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen. Voor dit soort uitgaven is vaak individuele bijzondere bijstand mogelijk. Individuele bijzondere bijstand is het vangnet door dergelijke kostenposten, maar is niet in de begrotingen opgenomen van de huishoudens zonder zorgkosten, omdat dit afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

2.4 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud drie soorten uitgaven:

- Vaste lasten: Komen regelmatig terug. Meestal met een contract. Voorbeelden zijn de huur, energiekosten en verzekeringen.
- Reserveringsuitgaven: Komen niet regelmatig voor. De hoogte is niet precies bekend. Voorbeelden hiervan zijn de kosten voor inventaris en kleding.
- Huishoudelijke uitgaven: Steeds terugkerende uitgaven. Voorbeelden zijn voeding, was- en schoonmaakartikelen, persoonlijke verzorging.

Lokale tarieven

In deze rapportage wordt gerekend met minimale bedragen die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen. Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van lokale tarieven. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor heffingen, de premie van de collectieve zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal.

Minimabeleid

Als er inkomensondersteunende maatregelen zijn die een vergoeding vormen voor bepaalde uitgavenposten, dan is hier rekening mee gehouden in de begrotingen. De regelingen staan beschreven in het volgende hoofdstuk.

2.5 Voorwaarden aan de begrotingen

Aan de begrotingen worden drie belangrijke voorwaarden opgelegd.

1. Zeer goed met geld kunnen omgaan

Een goed overzicht van alle inkomsten en uitgaven is noodzakelijk. Alleen dan kan er voldoende geld opzij worden gezet om onregelmatige uitgaven te kunnen doen. Een gebrek aan goed overzicht kan vaak confronterend zijn en moeilijk te doorbreken.

2. Alle inkomensondersteuning aanvragen

Toeslagen en tegemoetkomingen beslaan vaak een groot deel van het totale inkomstenplaatje. Het is daarom belangrijk om te weten hoe en waar inkomensondersteuning moet worden aangevraagd. Het tijdig doorgeven van gegevens is hierbij belangrijk. En daarmee dus ook een vrij actieve houding.

3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Hoge uitgaven zoals afbetalingen, zorgkosten of een hoge huur, kunnen het moeilijk of onmogelijk maken om een sluitende begroting op te stellen. Als de uitgaven niet omlaag gebracht kunnen worden, dan resteert er niks anders dan om te bezuinigen op overige uitgaven. In het geval van de begrotingen met minimale uitgaven, zoals ze in dit rapport zijn opgesteld, ontstaat het gevaar dat er teveel bezuinigd wordt en er totaal geen reserves meer zijn om tegenslagen op te kunnen vangen.

Deze voorwaarden zijn voor een deel te vangen in competenties voor goed financieel beheer. Het gaat hierbij niet alleen om vaardigheden, maar ook om gedragsaspecten. Daarom is inkomensondersteuning alleen niet voldoende. Het is het ook belangrijk om ondersteuning op het gebied van het aanleren van vaardigheden te bieden, aangevuld met ondersteuning die rekening houdt met min of meer individuele gedragsaspecten.

2.6 Extra uitgaven bij een zorgvraag

Bij de voorbeeldsituaties met een zorgvraag gaan we ervan uit dat er extra kosten worden gemaakt. Bijvoorbeeld voor medicijnen, kledingslijtage, huishoudelijke en persoonlijke verzorging en extra vervoerskosten. In bijlage 1 staan de uitgangspunten van deze extra uitgaven vermeld.

Ook voor een aantal van deze extra uitgaven zijn vergoedingen en tegemoetkomingen mogelijk via onder andere belastingaftrek, zorgverzekering, Wmo/Wlz en bijzondere bijstand. Deze staan beschreven in het volgende hoofdstuk.

2.7 De begrotingen

Volgens de methodiek die hierboven staat beschreven, worden de begrotingen opgesteld. Deze begrotingen staan in bijlage 2.

3 Minimabeleid

In dit hoofdstuk worden diverse landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning van minima genoemd. Alleen de regelingen die in de berekeningen zijn meegenomen komen in dit hoofdstuk aan bod.

3.1 Landelijk minimabeleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke heffingskortingen (algemene heffingskorting, arbeidskorting, inkomensafhankelijke combinatiekorting, ouderenkorting), landelijke toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag, kindgebonden budget) en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen.

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Deurne voor huishoudens met een laag inkomen ook een lokaal minimabeleid. De volgende regelingen worden opgenomen in de berekeningen:

- Kwijtscheldingsbeleid
- De gemeentelijke Collectieve aanvullende Verzekering (CAV)
- Regeling voor schoolgaande kinderen
- Individuele inkomenstoelage
- Individuele bijzondere bijstand

3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente Deurne kent een kwijtscheldingsregeling voor de gemeentelijke belastingen (afvalstoffenheffing, rioolheffing) en de waterschapsheffingen (zuiveringsheffing en ingezetenenheffing). Er vindt uitwisseling van gegevens plaats, zodat mensen maar éénmaal een verzoek tot kwijtschelding hoeft in te dienen bij de gemeente of bij het waterschap. De berekening van de kwijtschelding wordt wel apart berekend door de gemeente en door het waterschap. De kwijtscheldingsnorm bedraagt 100 procent van het sociaal minimum. Bij het berekenen van de betalingscapaciteit wordt rekening gehouden met de netto woonlasten, zorgpremie en de zorgtoeslag, en met de kosten van kinderopvang.

3.2.2 Ziektekostenverzekering/Collectieve aanvullende verzekering (CAV)

De gemeente Deurne biedt inwoners met een laag inkomen, niet hoger dan 120 procent van de toepasselijke bijstandsnorm, een collectieve aanvullende zorgverzekering aan via CZ. De CAV bestaat uit een basisverzekering en een aanvullende pakket. Bij de aanvullende verzekering zijn er twee varianten. In de berekeningen hebben we voor de voorbeeldhuishoudens zonder zorg gekozen voor de goedkoopste variant (Éxtra). De voorbeeldhuishoudens met een zorgvraag hebben het extra aanvullend pakket (Extra uitgebreid). Hiervan is het eigen risico 'herverzekerd' (de kosten worden over 10 termijnen verdeeld). Voor de basisverzekering kiezen we voor de zorgbewust polis. De gemeente betaalt een bijdrage in de premie rechtstreeks aan CZ.

De kosten voor de zorgverzekering zijn opgenomen onder de post “zorgverzekering basis en aanvullend”. Voor deelnemers van het pakket Extra uitgebreid is de uitgavenpost “eigen risico” op nul gezet. Voor de andere huishoudens gaan we uit van een gemiddelde eigen risico.

3.2.3 Regeling voor schoolgaande kinderen, Stichting Leergeld Deurne

De gemeente Deurne kent een regeling voor kinderen van 4 tot 18 jaar van ouders met een laag inkomen. Stichting Leergeld biedt ondersteuning zodat kinderen kunnen meedoen aan binnen- en buitenschoolse activiteiten, zoals schoolreisjes, sporten, muziek en scouting.

De regeling geldt voor huishoudens met een inkomen tot en met 120 procent van het sociaal minimum. De maximum eigen bijdrage per kind per jaar is 200 euro.

In de berekeningen hebben we de tegemoetkoming zoveel mogelijk verrekend met de schoolkosten (onderdeel van de basisuitgaven) en als er een bedrag resteert met de kosten voor sociale participatie in het restpakket.

3.2.4 Individuele inkomenstoelage

Mensen die drie jaar of langer een laag inkomen hebben komen in aanmerking voor de individuele inkomenstoelage. De hoogte hangt af van het huishoudtype. De inkomensgrens is 110 procent van het sociaal minimum.

3.3 Huishoudens met een zorgvraag

In dit onderzoek worden twee huishoudens met een zorgvraag onderzocht. Namelijk de alleenstaanden en paren boven de pensioengerechtigde leeftijd. Hieronder wordt eerst dieper ingegaan op de regelingen van de gemeente Deurne voor huishoudens met een zorgvraag. In bijlage 1 staat een overzicht van de uitgaven die dergelijke huishoudtypen hebben.

3.3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zorgt ervoor dat mensen met een handicap, chronisch zieken of ouderen een zo normaal mogelijk dagelijks leven kunnen leiden. De gemeente bekijkt of hulp nodig is en waarmee iemand het beste is geholpen. Huishoudens met een zorgvraag kunnen bij de gemeente Deurne terecht voor hulp in de huishouding, voor woonvoorzieningen, voor rolstoelen en andere vervoersmiddelen, en voor vervoer in en om de stad.

De eigen bijdrage Wmo wordt door de gemeente vergoed tot een inkomen van 110 procent van het sociale minimum.

3.3.2 Collectief vraagafhankelijk vervoer

De prijs voor het Collectief Vraagafhankelijk Vervoer in de gemeente Deurne, de Taxibus, is bepaald per zone, naast per rit een opstapzone. Voor een Wmo-gerechtigde

gaat het om een bedrag van 0,70 euro per zone. Een rit van meer dan 5 zones kost 8,85 euro per extra zone. Om te kunnen reizen via het CVV is een vervoerspas (Taxbuspas) nodig.

3.3.3 Ziektekostenverzekering/Collectieve aanvullende verzekering (CAV)

De gemeente Deurne kent een uitgebreide zorgverzekering voor mensen met een zorgvraag, Gemeentepakket Extra uitgebreid (zie paragraaf 3.2.2). Bij het opstellen van de begroting voor het huishouden met een zorgvraag, gaan we ervan uit dat voor deze polis gekozen is.

3.3.4 Bijzondere bijstand

Voor zover de zorgverzekering het niet vergoedt, worden de kosten voor bijvoorbeeld personenalarmering, bewassingskosten, dieetkosten vergoed vanuit de bijzondere bijstand. Hiervoor wordt de draagkracht bepaald. Er geldt tevens een vermogensgrens, 5.920 euro voor alleenstaanden en 11.840 euro voor paren. Voor pensioengerechtigden (in dit onderzoek de huishoudens met zorgvraag) is het inkomen tot 110 procent van de bijstandsnorm draagkrachtloos en tussen 110 en 120 procent geldt 50 procent van het inkomensverschil als draagkracht. Boven 120 procent is de draagkracht volledig.

4 Resultaten

4.1 Saldo inkomsten min uitgaven

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van het onderzoek. Eerst komen de verschillen tussen de huishoudtypen in de gemeente Deurne aan bod. Vervolgens worden de verschillende inkomensniveaus met elkaar vergeleken.

Eén en ander wordt schematisch weergegeven in tabel 1a en 1b op de volgende pagina. Uit de tabel valt het volgende af te lezen:

- Een overzicht van de **bestedingsruimte** (saldo) die de onderzochte huishoudtypen hebben, nadat zij de uitgaven uit het basispakket en het restpakket hebben gedaan.
- In de laatste twee kolommen wordt het saldo weergegeven van huishoudens die in aanmerking komen voor **individuele inkomens toeslag**.
- Een negatief saldo op de maandbegroting is in **rood** weergegeven.

Als een hoger inkomen leidt tot minder bestedingsruimte (de zogenoemde **armoedeval**) dan is dit bij het betreffende inkomensniveau aangegeven met een rood pijltje.

Tabel 1a: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven

a. Alleenstaande		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	70	€ -52	€ 101	€ -21
110%	€	140	€ -48	€ 171	€ -17
120%	€	201	€ 13	€ 201	€ 13

b. Alleenstaande oudere		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	260	€ 126		
110%	€	310	€ 138		
120%	€	387	€ 222		

c. Eenoudergezin, 2 kinderen 3 & 5 jaar		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	252	€ 48	€ 292	€ 88
110%	€	353	€ 83	€ 393	€ 123
120%	€	432	€ 162	€ 432	€ 162

d. Eenoudergezin, 2 kinderen 14 & 16 jaar		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	141	€ -148	€ 180	€ -108
110%	€	236	€ -118	€ 275	€ -79
120%	€	273	€ -81	€ 273 ↓	€ -81 ↓

e. Paar zonder kinderen		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	106	€ -76	€ 150	€ -32
110%	€	175	€ -73	€ 219	€ -29
120%	€	223	€ -24	€ 223	€ -24

f. Ouder paar zonder kinderen		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	334	€ 152		
110%	€	376	€ 151		
120%	€	468	€ 243		

Tabel 2b: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven

g. Paar, 2 kinderen 3 & 5 jaar				inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€	137	€ -126	€	181	€ -82	
110%	€	208	€ -121	€	252	€ -77	
120%	€	234	€ -95	€	234 ↓	€ -95 ↓	

h. Paar, 2 kinderen 14 & 16 jaar				inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€	43	€ -304	€	87	€ -260	
110%	€	114	€ -300	€	158	€ -256	
120%	€	140	€ -274	€	140 ↓	€ -274 ↓	

i. Eenoudergezin, 2 kinderen 16 & 21 jaar				inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€	341	€ 77	€	381	€ 116	
110%	€	441	€ 111	€	481	€ 150	
120%	€	546	€ 215	€	546	€ 215	

4.2 Resultaten per huishoudtype

4.2.1 Na invulling van alleen het basispakket

Uit de tweede kolom van figuur 1 ("saldo na basispakket") blijkt dat alle voorbeeldhuishoudens voldoende inkomen hebben om de noodzakelijke uitgaven uit het basispakket te kunnen bekostigen.

4.2.2 Na invulling van zowel het basis- als het restpakket

Wanneer ook naar de bestedingen uit het restpakket wordt gekeken (kolom 3), dan krijgen veel van de voorbeeldhuishoudens te maken met een tekort op de maandbegroting.

a. Alleenstaande

Een alleenstaande tot de pensioengerechtigde leeftijd met een bijstandsuitkering komt, na invulling van zowel het basis- als het restpakket, 52 euro per maand tekort. Met een inkomen op 110 procent is het tekort 48 euro en op 120 procent is er geen tekort meer. Nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is er bij de laagste twee inkomenscategorieën onvoldoende inkomen om alle uitgaven in verband met sociale participatie te kunnen doen.

b. Alleenstaande oudere

Een alleenstaande oudere heeft voldoende inkomen om alle uitgaven uit zowel het basis- als het restpakket te kunnen bekostigen. Op 100 procent is gerekend met een AOW-uitkering. Die is hoger dan een bijstandsuitkering. Op AOW-niveau resteert na invulling van zowel het basis- als het restpakket 126 euro per maand. Op 110 procent van de bijstandsuitkering resteert 138 euro en op 120 procent 222 euro.

c. Eenoudergezin met 2 jongere kinderen (3 & 5 jaar)

Een eenoudergezin met 2 jongere kinderen heeft voldoende inkomen om alle uitgaven uit zowel het basis- als het restpakket te kunnen bekostigen. Op bijstandsniveau bestaat bijna de helft van het besteedbare inkomen uit toeslagen. Vooral het kindgebonden budget is door de alleenstaande-ouderkop erg hoog. Op 110 en 120 procent is het besteedbare inkomen erg hoog doordat via de kinderopvangtoeslag een groot deel van de kosten voor kinderopvang worden vergoed.

De hoge toeslagen vormen een risico bij inkomensschommelingen. Wanneer wijzigingen in het inkomen niet tijdig worden doorgegeven, bestaat het risico dat grote bedragen moeten worden terugbetaald.

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen (14 & 16 jaar)

Een eenoudergezin met twee oudere kinderen heeft onvoldoende inkomen om alle uitgaven uit zowel het basis- als het restpakket te kunnen bekostigen. Dit betekent dat dit huishouden nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan niet alle uitgaven voor sociale participatie kan doen.

In tegenstelling tot een eenoudergezin met jongere kinderen ontstaat bij oudere kinderen dus wel een tekort. Dit wordt veroorzaakt doordat voor oudere kinderen voeding, kleding en onderwijs meer kosten dan voor jonge kinderen. De hogere kinderbijslag, kindgebonden budget en de tegemoetkomingen via Stichting Leergeld kunnen dit verschil niet compenseren.

e. Paar zonder kinderen

Het paar zonder kinderen heeft te weinig inkomen om na alle uitgaven uit het basispakket ook alle uitgaven uit het restpakket te kunnen bekostigen. Als alleen naar de uitgaven uit het basispakket wordt gekeken, dan is er een vergelijkbare bestedingsruimte als bij een alleenstaande het geval is. Als echter ook naar de uitgaven uit het restpakket wordt gekeken, dan resulteren grotere tekorten dan bij een alleenstaande. Het inkomen van een paar is niet hoog genoeg om alle kosten die een extra volwassene met zich meebrengt te dekken. Op bijstandsniveau ontstaat na invulling van zowel het basis- als het restpakket een tekort van 76 euro, op 110 procent 73 euro en op 120 procent 24euro.

f. Ouder paar zonder kinderen

Het oudere paar kan alle uitgaven uit het basis- en het restpakket bekostigen zonder dat er een tekort op de begroting ontstaat. Dit geldt voor alle onderzochte inkomensniveaus. Dat oudere paren in tegenstelling tot paren onder de pensioengerechtigde leeftijd wel alle uitgaven kunnen betalen heeft ermee te maken dat de AOW-uitkering hoger is dan de bijstand.

g. Paar met 2 jongere kinderen (3 & 5 jaar)

Het paar met twee jongere kinderen kan niet alle uitgaven uit het basis- en het restpakket bekostigen. Op bijstandsniveau ontstaat een tekort van 126 euro per maand nadat alle uitgaven uit het basis- en het restpakket gedaan zijn. Bij een inkomen op 110 procent van het minimum is het tekort 121 euro en op 120 procent 95 euro. Het inkomen is onvoldoende om alle uitgaven voor twee volwassenen en twee kinderen te kunnen doen.

h. Paar met 2 oudere kinderen (14 & 16 jaar)

Het paar met twee oudere kinderen heeft op bijstandsniveau als alleen naar de uitgaven uit het basispakket wordt gekeken, een laag bedrag over, te weten 43 euro per maand. Met dit bedrag kunnen de uitgaven uit het restpakket, zoals die voor sociale participatie, nauwelijks meer worden gedaan. Op bijstandsniveau bedraagt het tekort 304 euro. Bij een inkomen op 110 procent van het minimum resteert na invulling van zowel het basis- als het restpakket een tekort van 300 euro en op 120 procent een tekort van 274 euro.

i. Eenoudergezin met twee oudere kinderen (16 & 21 jaar)

Dit huishouden heeft te maken met de kostendelersnorm. We gaan er in dit onderzoek van uit dat het inwonende kind een inkomen ter hoogte van de Participatiewet ontvangt (niet volledig en duurzaam arbeidsongeschikt is) en daarom een korting op de uitkering wordt toegepast. Bij de alleenstaande ouder heeft dit tweede inkomen op bijstandsniveau tot gevolg dat het huishouden in het totaal 100 procent van de gehuwdennorm ontvangt. Op 110 en 120 procent van de norm vermenigvuldigen we het inkomen van alleen de ouder met respectievelijk 1,1 en 1,2. Het inkomen van het inwonende kind wordt constant gehouden en opgeteld bij dit bedrag.

Uiteindelijk heeft dit huishouden niet met een tekort te maken. Wel is de ruimte op bijstandsniveau, als ook het restpakket wordt bekostigd, duidelijk lager dan bij 110 procent van de norm.

4.3 Resultaten per inkomensniveau

Voor elk voorbeeldhuishouden is een begroting opgesteld met naast het minimum inkomen (bijstand of AOW) ook een inkomen net daarboven, namelijk 110 en 120 procent van het minimum.

Armoedeval

Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsruimte. Dit komt doordat gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen er niet op voorhand toe leiden dat een huishouden meer te besteden heeft bij een hoger inkomen. In dat geval is sprake van een armoedeval. Deze situatie ontstaat vaak wanneer huishoudens vanuit een uitkering uitstromen naar betaald werk. Op dat moment nemen de kosten in verband met werk toe en komen rechten op inkomensondersteunende regelingen (gedeeltelijk) te vervallen. Dit verschijnsel kan zich ook voordoen bij een geringe inkomensstijging net boven het sociaal minimum. Bijvoorbeeld door een loonsverhoging of meer uren werk.

Bij gepensioneerden kan zich ook het verschijnsel voordoen dat een hoger inkomen niet tot meer bestedingsruimte leidt. In dat geval wordt meestal niet gesproken van een armoedeval, omdat een inkomensstijging zich in de praktijk meestal niet voordoet.

4.3.1 Na invulling van alleen het basispakket

Als alleen gekeken wordt naar de uitgaven uit het basispakket, dan doet zich bij geen enkel huishoudtype het verschijnsel voor dat de bestedingsruimte bij hoger inkomen lager is dan bij een lager inkomen.

4.3.2 Na invulling van zowel het basis- als het restpakket

In Deurne heeft ook na invulling van zowel het basis- als het restpakket geen enkel huishouden te maken met een armoedeval bij de doorberekende inkomenscategorieën.

4.4 Individuele inkomenstoelage

Huishoudens die langdurig een laag inkomen hebben kunnen in aanmerking komen voor de individuele inkomenstoelage (IIT). Voorwaarde hiervoor is een inkomen van maximaal 110 procent van het sociaal minimum.

In tabel 1a in paragraaf 4.1 staan in de laatste twee kolommen de saldi van de inkomsten min de uitgaven weergegeven waarbij rekening is gehouden met de IIT.

Uit de tabel valt af te lezen dat een alleenstaande met een bijstandsuitkering die IIT ontvangt, maandelijks 101 euro overhoudt nadat alle uitgaven uit alleen het basispakket zijn gedaan. Zonder IIT resteert 70 euro. Als naast het basispakket ook rekening wordt gehouden met alle uitgaven uit het restpakket, dan resteert een tekort van 21 euro per maand. Zonder IIT is er een tekort van 52 euro.

Armoedeval

Huishoudens die vanuit een situatie met een laag inkomen inclusief IIT doorstromen naar een situatie met een inkomen van 120 procent van het minimum kunnen te maken krijgen met een armoedeval. Zo resteert voor een eenoudergezin met twee oudere kinderen met een inkomen op 110 procent van de norm na de uitgaven aan het restpakket inclusief IIT een tekort van 79 euro per maand. Bij een inkomen van 120 procent van het minimum resteert een bedrag van 81 euro tekort.

Ook bij de paren met kinderen is er een armoedeval zichtbaar bij de overgang van een situatie met IIT (110 procent) naar een situatie met een inkomen van 120 procent van het minimum zonder IIT.

4.5 Resultaten voor huishoudens met een zorgvraag

In tabel 2 staan de saldi van de inkomsten min de uitgaven weergegeven voor de voorbeeldhuishoudens met een zorgvraag.

Tabel 3: Saldo inkomsten min uitgaven van de voorbeeldhuishoudens met een zorgvraag

j. Alleenstaande oudere met zorgvraag			inclusief inkomenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€	84	€ -38	
110%	€	134	€ -31	
120%	€	139	€ -26	

k. Ouder paar met zorgvraag			inclusief inkomenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€	244	€ 63	
110%	€	296	€ 71	
120%	€	342	€ 117	

Uit de tabel blijkt dat beide huishoudtypen na invulling van alleen het basispakket alle inkomens voldoende inkomen hebben om al die uitgaven te kunnen doen. Er resteert 92 euro per maand. Het oudere paar heeft meer bestedingsruimte.

De huishoudens met een zorgvraag hebben duidelijk minder bestedingsruimte dan de huishoudens zonder zorgvraag bij de inkomens op 100 en 110 procent van de norm. Bij het inkomen op 120 procent van de norm is het verschil nog groter.

Bij 100 en 110 procent

De ondersteuning die deze voorbeeldhuishoudens met een zorgvraag krijgen is voldoende om alle uitgaven uit het basispakket te kunnen betalen. De vergoedingen uit de CAV dragen daaraan bij. Daarbij komt dat de eigen bijdrage CAK voor huishoudens met een inkomen niet hoger dan 110 procent van de norm een zogenaamd nulfactuur is. Ook de vergoedingen via de individuele bijzondere bijstand bieden voor deze groep een positieve ondersteuning. De alleenstaande heeft echter te weinig ruimte om de kosten van het restpakket volledig te kunnen doen. Dit geldt niet voor het oudere paar. Zo zijn er de extra kosten die de maaltijdvoorziening voor de alleenstaande met zich meebrengt. En zijn de kosten voor attentie en vervoerskosten voor een huishouden en niet voor een persoon en drukken daarmee relatief zwaarder op de begroting van een alleenstaande met zorgkosten.

Bij 120 procent

Bij dit inkomen hebben de voorbeeldhuishoudens duidelijk minder te besteden dan de soortgelijke huishoudens zonder zorgkosten. De eigen bijdrage CAK, die gedeeltelijk wordt vergoed via de CAV, drukt op de begroting. Daarnaast is er vanwege draagkracht een lagere vergoeding vanuit de bijzondere bijstand.

5 Conclusie & advies

Dit hoofdstuk beschrijft, naar aanleiding van de resultaten in de vorige hoofdstukken, de conclusies. Daarnaast worden er verschillende adviezen gegeven voor de aanpassing van regelingen in het kader van minimabeleid van de gemeente Deurne.

5.1 Algemeen

Rondkomen

De pakketten waarop de basisbedragen zijn gebaseerd zijn sober maar voldoende. De inhoud en de prijzen worden jaarlijks zorgvuldig aangepast door het Nibud en zijn ook gevalideerd door panels van consumenten. Dit wil echter niet zeggen dat ieder huishouden hieraan voldoende heeft of dat ieder huishouden rond kan komen. Om rond te kunnen komen van een minimuminkomen is een goed financieel beheer van het huishouden noodzakelijk. Men reserveert om zo nodig grote uitgaven te kunnen doen voor bijvoorbeeld de vervanging van inventaris. We gaan ervan uit dat het huishouden niet leent, zodat er nog extra kosten van rente en aflossing bijkomen. Veel huishoudens die van een minimum inkomen moeten rondkomen, voeren een goed financieel beheer, maar een deel ook niet.

Voor huishoudens die moeten rondkomen van het minimum en moeite hebben met hun financieel beheer, is het aan te bevelen om cursussen en begeleiding op dit vlak aan te bieden.

In de berekeningen is ervan uitgegaan dat alle aanspraken op landelijke en lokale regelingen zijn aangevraagd. De eigen verantwoordelijkheid van mensen speelt hierbij een belangrijke rol. Dat is echter niet voor ieder huishouden een vanzelfsprekendheid. De gemeente kan hierbij ondersteuning bieden.

Het Nibud adviseert het gebruik van lokale regelingen te stimuleren door hieraan publiciteit te geven en de toegang tot deze regelingen te vereenvoudigen.

Om het niet-gebruik te verminderen, kan de gemeente Deurne ook het sociale wijkteam inzetten. Op dit moment werkt circa 85 procent van de gemeenten met één of meer sociale wijkteams als toegang tot zorg en ondersteuning¹. De wijkteams bestaan uit professionals met een verschillende achtergrond en expertise.

In hun gesprekken met inwoners blijken wijkteams veel te maken te hebben met financiële problemen van burgers.

---

¹ <http://www.kennispleinchronischezorg.nl/eerstelijnsociale-wijkteams-nieuws-samenwerking-specialisten-huisarts.html>

Om de kwaliteit van de hulpverlening te waarborgen tijdens keukentafelgesprekken, is het wenselijk dat de professionals binnen het sociale wijkteam op de hoogte zijn van alle inkomensondersteunende maatregelen die de gemeente Deurne te bieden heeft. Daarbij is het belangrijk dat de sociale wijkteams huishoudens bekend maken met de regelingen en ook aangeven hoe huishoudens regelingen kunnen aanvragen. Daarnaast kan het sociale wijkteam ook een signalerende functie hebben voor wat betreft de schuldensituatie van een huishouden. Hoe eerder financiële problemen kunnen worden aangepakt, hoe beter. Wij gaan er in dit onderzoek niet van uit dat huishoudens schulden hebben. In de praktijk kunnen die echter wel aanwezig zijn.

Woonlasten

De huur is een relatief groot deel van de uitgaven op de begroting. In 2013, 2014 en 2015 zijn de huren in Nederland relatief sterk gestegen (respectievelijk 4,7; 4,4 en 2,4 procent) ten opzichte van de jaren ervoor (rond de 2 procent) (CBS, 2015).

In dit onderzoek hebben we voor een huur gekozen van 503 euro voor één- en tweepersoonshuishoudens en 536 euro voor drie- en meerpersoonshuishoudens. Ook al wordt een deel van deze huur vergoed door de huurtoeslag, er blijft een aanzienlijk deel over dat de huishoudens zelf moeten betalen. Vooral bij een inkomen op 120 procent van het minimum. Huishoudens die geconfronteerd worden met een hogere huur zullen duidelijk minder bestedingsruimte hebben dan uit de berekeningen uit dit rapport blijkt.

Maak met de woningcorporaties (prestatie)afspraken, op basis van risico huishoudens, over de hoogte van de huur en de huurstijging voor huishoudens met een laag inkomen.

Een huurverhoging leidt eerder tot significant minder ruimte op de begroting voor individuele huishoudens met een laag inkomen en hoge huurlasten. Los van het feit dat een dergelijke hoge huur toch al zwaar op de begroting drukt.

Energielasten

Een ander belangrijk component binnen de woonlasten zijn de energielasten. Voor de huishoudens in een energie-onzuinige woning kan een besparing op deze kosten positief bijdrage aan de bestedingsruimte. Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat juist minima vaak in minder goed geïsoleerde woningen wonen, waardoor ze ook een hoger verbruik dan gemiddeld hebben.

Huishoudens met een laag inkomen zouden hulp van energieadviseurs of gratis/ goedkope energieboxen aangeboden kunnen krijgen.

Producten zoals spaarlampen en isolatiefolies, waarvan de aanschafkosten voor deze doelgroep vaak te hoog zijn, terwijl ze een snelle terugverdiendtijd hebben, zijn dan het meest effectief.

5.2 Regelingen

De diverse vormen van inkomensondersteuning in de gemeente Deurne hebben een positief effect op de bestedingsruimte van de inwoners.

Collectieve zorgverzekering (CAV)

De gemeente biedt inwoners met een inkomen tot en met 120 procent van de geldende bijstandsnorm een collectieve zorgverzekering aan. Deelnemers zijn met deze verzekering uitgebreider verzekerd dan huishoudens met een gemiddelde verzekering. Door deze uitgebreide verzekering zal het beroep op de bijzondere bijstand lager zijn, wat gunstig uitpakt voor de (uitvoerings)kosten van de gemeente. Ook huishoudens met een zorgvraag zijn beter af: zij krijgen een uitgebreider pakket aan medische kosten hun eigen risico is herverzekerd.

Het Nibud adviseert de gemeente de collectieve zorgverzekering actief te promoten zodat iedereen die er recht op heeft van dit dekkingsvoordeel gebruik kan maken en minder aanspraak hoeft te maken op de bijzondere bijstand.

Individuele inkomenstoeslag

In de gemeente Deurne kunnen huishoudens (onder de AOW-leeftijd) met een laag inkomen in aanmerking komen voor een individuele inkomenstoeslag. De inkomensgrens ligt op 110 procent van de geldende bijstandsnorm. De regeling heeft een gunstig effect op de bestedingsruimte van huishoudens die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen. Voor dit soort huishoudens wordt het steeds lastiger om te reserveren voor grote aankopen.

Het Nibud adviseert de individuele inkomenstoeslag zoals die nu is vormgegeven te handhaven.

Uitstroom naar betaald werk na een periode van langdurige armoede waarbij er recht bestond op de individuele inkomenstoeslag leidt in ieder geval bij een inkomen van 120 procent van het minimum tot minder bestedingsruimte door het wegvallen van de toeslag. Een geleidelijke afbouw van de individuele inkomenstoeslag zou deze overgang kunnen verzachten.

Het Nibud adviseert mogelijkheden te onderzoeken om uitstroom naar betaald werk na een periode van langdurige armoede financieel te ondersteunen bij de overgang.

5.3 Risicogroepen

Regeling voor schoolgaande kinderen, Stichting Leergeld

Met de vergoedingen van Stichting Leergeld voor schoolgaande kinderen creëert de gemeente extra ruimte op de basisbegroting. Omdat de tegemoetkomingen worden verstrekt per kind, en niet per huishouden, werkt dit ook gunstig door in de begroting van grotere gezinnen met meerdere kinderen.

Het Nibud raadt aan om de huidige afspraken met Stichting Leergeld in stand te houden en actief onder de doelgroep bekend te maken.

Niet alle kosten kunnen echter worden gedekt. Zo is er onvoldoende ruimte voor de volledige uitgaven aan sociale en maatschappelijke participatie. Daarom is het belangrijk om kinderen naast een financiële tegemoetkoming, goedkoop/gratis toegang te geven tot sociale en culturele activiteiten.

Het Nibud adviseert om kinderen van gezinnen met een laag inkomen naast een financiële tegemoetkoming, laagdrempelig toegang te bieden tot sociale en culturele activiteiten.

Een mogelijkheid om paren met kinderen extra te ondersteunen is via de individuele inkomenstoeslag (IIT). De gemeente Deurne kent geen aparte IIT voor paren met kinderen, naast een aparte norm voor alleenstaanden en alleenstaanden met kinderen is. Gezien de resultaten van deze rapportage adviseert het Nibud om paren met kinderen een hoger bedrag toe te kennen dan paren zonder kinderen. De gemeente zou zelfs nog een stap verder kunnen gaan door paren met kinderen op het voortgezet onderwijs een nog hoger bedrag te verstrekken.

Het Nibud adviseert een aparte individuele inkomenstoeslag voor gezinnen met kinderen aan te bieden die hoger is dan voor paren.

Zorghuishoudens

Voor huishoudens in Deurne met een zorgvraag is, naast de ruime CAV, een ruime vergoeding volgens de individuele bijzonder bijstand mogelijk. Daarnaast draagt de nulfactuur van het CAK voor de minima bij aan redelijke bestedingsruimte voor deze doelgroep. Echter voor de huishoudens waarvoor dit niet geldt, met een inkomen op 120 procent van de bijstand, is de bestedingsruimte duidelijk lager dan voor vergelijkbare huishoudens zonder zorgvraag. Daarnaast zien we negatieve saldi bij de alleenstaande met zorgkosten als naast de basispakketuitgaven die aan het restpakket zijn gedaan. Bijvoorbeeld veroorzaakt door de extra kosten voor voeding die dit huishoudtype heeft en het paar met zorgkosten niet heeft.

Bijlage 1: Verantwoording uitgaven

De uitgavenpakketten worden in overleg met andere organisatie regelmatig aangepast. Vanaf 2006 maakt een computer met internetaansluiting deel uit van het basispakket voor alle huishoudens. Sinds 2002 is een computer al onderdeel van het basispakket voor gezinnen met kinderen vanaf 6 jaar. Vanaf 2014 gaan we ervanuit dat elk gezinslid vanaf 12 jaar een eigen mobiele telefoon heeft in plaats van één mobiele telefoon voor het gehele huishouden.

De kosten van het restpakket nemen toe, naarmate het inkomen stijgt. In de eerste plaats komt dit door hogere reiskosten. Iemand met een inkomen (net) boven het sociaal minimum zal een laagbetaalde baan hebben en kosten voor woon-werkverkeer maken. Soms worden deze kosten door de werkgever vergoed, maar in deze rapportage wordt daar niet vanuit gegaan.

Het Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen uitgesplitst naar het basis- en het restpakket.

1. Basispakket

Huur

Er is gerekend met een huur van 503 euro voor één- en tweepersoonshuishoudens en 536 euro voor drie- en meerpersoonshuishoudens.

Energie

Dit is 90 procent van de prijs van gemiddeld gebruik naar huishoudtype met een opslag voor huishoudens van AOW-leeftijd of ouder (gasverbruik). Daarbij hanteert het Nibud de prijs van het gemiddelde verbruik.

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapshellingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

Telefoon, internet en kabel

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand, een basisabonnement voor

internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden zijn de tarieven voor de collectieve ziektekostenverzekering (basisverzekering en de aanvullende verzekering, CAV) gehanteerd.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de pensioengerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

Schoolkosten

Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van het Nibud, en betreffen de mediaanbedragen exclusief reiskosten.

Kinderopvang

Dit zijn de kosten inclusief de landelijke vergoeding die wordt gegeven.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding.

Inventaris en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud.

Eigen risico zorgverzekering

Hier wordt gerekend met het gemiddelde eigen risico van 240 euro per jaar (2016). Voor huishoudens met een zorgvraag gaan we uit van het volledig eigen risico, 385 euro. In het pakket Extra uitgebreid is het eigen risico herverzekerd. Voor de huishoudens die van dit pakket gebruik maken is het eigen risico op nul gezet.

Niet-vergoede ziektekosten

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakmiddelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven.

Vervoerskosten en fiets

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten voor stads- en streekvervoer met de bus. Hierbij is uitgegaan van de hoeveelheid vervoer per maand die gelijk staat aan wat voorheen met één strippenkaart kon worden bereisd.

2. Restpakket

Het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is bestemd voor vrije bestedingen. Alle vrije bestedingen vormen samen het restpakket.

Pakket voor sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staat hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4-12 jaar	11,50
per persoon >12 jaar	17,00
per huishouden	2,50
Bezoek ontvangen	
per persoon	8,50
per huishouden	11,50
Op bezoek gaan	
per persoon	5,50
Vakantie/uitgaan	
per persoon	17,00
per huishouden	23,00
Vervoer	
per persoon	9,00
per huishouden	4,50

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2016

Naast de uitgaven zoals gespecificeerd in het pakket aan sociale participatie kunnen nog allerlei overige uitgaven als voorbeeld in het restpakket worden opgenomen. In dit onderzoek zijn dat de kosten voor woon-werkverkeer, bibliotheek, zakgeld voor de kinderen (bedragen zijn gebaseerd op regulier onderzoek van het Nibud) en de kosten voor een huisdier (17 euro per maand, exclusief hondenbelasting).

3. Uitgaven zorghuishouden

Twee van de onderzochte huishoudens hebben te maken met extra zorgkosten.

Namelijk:

- j. Een oudere alleenstaande met zorgvraag;
- k. Een ouder paar met een zorgvraag.

Bij een dergelijke zorgvraag gaan wij in dit onderzoek van het volgende uit.

- De **huishoudelijke verzorging** is in de gemeente Deurne een maatwerk-voorziening. Voor de maatwerkvoorziening geldt een inkomensafhankelijke eigen bijdrage via het CAK. De hoogte wordt berekend op basis van de daadwerkelijk geleverde zorginzet. Daarbij wordt een fictieve kostprijs van 14 euro gerekend per product. Voor huishoudelijke ondersteuning is dat een bedrag per uur. In deze begrotingen gaan uit van 3 uur huishoudelijke verzorging per week.

De eigen bijdrage is afhankelijk van het bijdrage-plichtige inkomen, leeftijd en huwelijks staat. De minimale eigen bijdrage bedraagt 19,40 euro per vier weken (21 euro per maand). Voor alleenstaande AOW-gerechtigden ligt het drempelinkomen op 16.887 euro per jaar. Bij een inkomen hierboven wordt de eigen bijdrage verhoogd met 15 procent van het inkomen boven het bijdrage-plichtige inkomen. Voor huishoudens met een inkomen niet hoger dan 110 procent van de norm geldt dat ze geen eigen bijdrage hoeven te betalen. Hiermee komt de eigen bijdrage van de alleenstaande oudere met een inkomen op 120 procent van de norm uit op 25 euro per maand en voor een paar met 120 procent van de norm op 30 euro per maand. Dit is een lager bedrag dan de kosten van de daadwerkelijk geleverde zorginzet.

In de gemeente Deurne wordt de eigen bijdrage Wmo voor de huishoudelijke hulp vergoed vanuit de collectieve zorgverzekering. Dit betekent dat voor de huishoudens met een zorgvraag, die in aanmerking komen voor de collectieve zorgverzekering, er geen kosten zijn voor de huishoudelijke verzorging.

- Het alleenstaande huishouden vijf dagen per week gebruik maakt van een **maaltijdvoorziening**. Deze maaltijdvoorziening zorgt voor meerkosten ten opzichte van de situatie waarin het huishouden zelf de warme maaltijd zou hebben bereid. De kosten voor een warme maaltijdvoorziening, bedragen gemiddelde 7,50 euro per maaltijd. De gemeentelijke vergoeding van 2,20 euro in de gemeente Deurne wordt hiermee verrekend.

Dit betekent dat de alleenstaande oudere die gebruik maakt van de maaltijdservice meerkosten heeft. Deze kosten bedragen 3,30 euro per maaltijd (7,50 euro – 2,20 euro – 2 euro²). Voor vijf maaltijden per week komt dit neer op 70,95 euro per maand. Deze kosten zijn in de begrotingen opgenomen onder de post “voeding”.

Voor het paar gaan we er van uit dat 1 persoon de maaltijd kan bereiden en er geen maaltijdvoorziening nodig is.

---

² De kosten van een warme maaltijd bij zelfbereiding

- De **persoonlijke verzorging** is onderdeel van de zorgverzekering, daar wordt geen eigen bijdrage voor gevraagd.
- De **verpleging** valt in het basispakket van de zorgverzekering. Hiervoor komen er dus geen extra kosten bij.
- De kosten voor de **personenalarmering** worden vergoed via de collectieve zorgverzekering. Daarom worden hiervoor in de begrotingen geen kosten opgenomen.
- Voor de extra **waskosten** in verband met incontinentie gaan we uit van twee keer per week extra wassen, wat neerkomt op 8,25 euro per maand. Voor deze kosten kan in de gemeente Deurne bijzondere bijstand worden aangevraagd. Ouderen met een inkomen boven 110 procent betalen naar draagkracht. Deze kosten zijn in de begrotingen opgenomen onder de post “was- een schoonmaakmiddelen”.
- Het huishouden met een zorgvraag maakt gebruik maakt **aanvullend vervoer**. In deze rapportage wordt gerekend met vier ritten per maand van vijf zones enkele reis. In de gemeente Deurne geldt een tarief voor collectief vraagafhankelijk vervoer van 0,70 eurocent per zone naast een instaptarief van 0,70 eurocent. De kosten voor een fiets (5,50 euro per maand) komen bij dit huishoudtype te vervallen. De extra vervoerskosten die uiteindelijk resteren (25,30 euro) zijn opgenomen onder de post “vervoer”.
Bij het paar gaan we er van uit dat er gedeeltelijk voor de tweede persoon gebruik wordt gemaakt van collectief afhankelijk vervoer.
- Het huishouden extra kosten maakt voor **attenties** van de hulp van 8 euro per maand. Deze extra kosten zijn opgenomen onder de post ‘diversen’.
- Het huishouden extra kosten maakt voor **medicijnen**. Deze kosten worden gedekt door de zorgverzekering.

Bijlage 2: Begrotingen

De begrotingen zijn opgenomen in een aparte bijlage. In de tabellen zijn de begrotingen van de verschillende voorbeeldhuishoudens opgenomen. Onder de inkomsten staan de uitgaven aan het basispakket en het restpakket. Het basispakket is verdeeld in vaste lasten, reserveringsuitgaven en huishoudelijke uitgaven. In de begrotingen zijn landelijke en lokale inkomensondersteunende maatregelen van de gemeente Deurne verwerkt. De uitgavenposten waar lokale tegemoetkomingen tegenover staan zijn aangeduid.